

POMOC CHORYM

LECZENIE

PROFILAKTYKA

NIEDOBÓR ALFA-1 ANTYTRYPSYNY

Diagnoza. I co dalej?

CO TO JEST NIEDOBÓR A1AT

OBJAWY NIEDOBORU A1AT

DZIEDZICZENIE CHOROBY

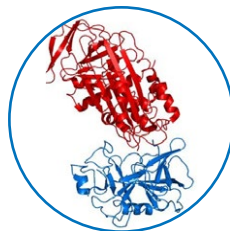
NIEDOBÓR A1AT

Niedobór alfa-1 antytrypsyny (A1AT) jest chorobą uwarunkowaną genetycznie, opisaną po raz pierwszy przez szwedzkich naukowców w 1963 r. Ponad 50 lat doświadczeń pozwoliło na poznanie sposobu dziedziczenia, objawów klinicznych i przebiegu choroby oraz ustalenie metod leczenia. Choroba ta zaliczana jest do tzw. chorób rzadkich, a jej niska wykrywalność utrudnia wczesne wprowadzenie leczenia.

Choroba rozwija się na podłożu dziedziczonej od rodziców nieprawidłowości genetycznej, powodującej produkcję białka- alfa-1 antytrypsyny o zmienionych właściwościach. Głównym jego zadaniem jest ochrona płuc przed uszkodzeniami spowodowanymi przez infekcje lub zanieczyszczenia powietrza (dymy, pyły, a przede wszystkim dym tytoniowy). U chorych osób ilość tego „ochronnego białka” we krwi jest zbyt niska, co sprzyja uszkodzeniu płuc. U części pacjentów „uwięzienie” wadliwej alfa-1 antytrypsyny w wątrobie,

gdzie jest produkowana, powoduje choroby wątroby, z marskością włącznie.

W Europie na niedobór A1AT choruje jedna osoba na ok. 1,5-3,5 tys. (w zależności od kraju).

cząsteczka nieprawidłowej alfa-1 antytrypsyny, zatrzymywana w wątrobie

OBJAWY NIEDOBORU A1AT

Objawy ze strony płuc u dorosłych (POChP):

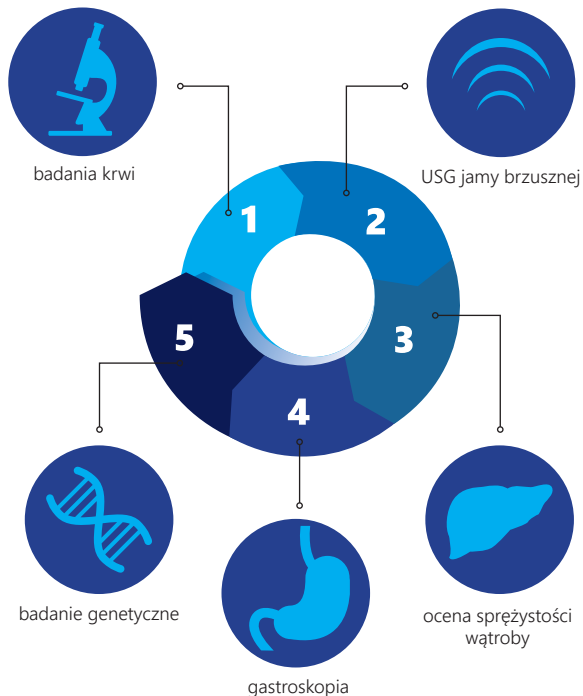
- trudności w oddychaniu
- świszczący oddech
- przewlekły kaszel
- nawracające infekcje płuc

Objawy ze strony wątroby:

- u niemowląt przedłużająca się żółtaczka i odbarwione stolce
- powiększona wątroba i śledziona
- wodobrzusze
- żylaki przełyku
- wymioty z krwią
- smoliste stolce
- nowotwór wątroby

Niedobór alfa-1 antytrypsyny często pozostaje niezdiagnozowany, a jego objawy bywają mylone z innymi chorobami. Powyżej wskazane objawy powinny być sugestią do przeprowadzenia diagnostyki w kierunku niedoboru A1AT. Polega ona na badaniach krwi (pomiarze stężenia alfa-1-antytrypsyny oraz fenotypu lub genotypu A1AT). Ocena zaawansowania choroby wątroby możliwa jest w oparciu o badanie ultrasonograficzne, badanie sprężystości miększu wątroby metodą fibroscan oraz kontrolę żyłaków przełyku w gastroskopii.

PODSTAWOWE BADANIA DIAGNOSTYCZNE

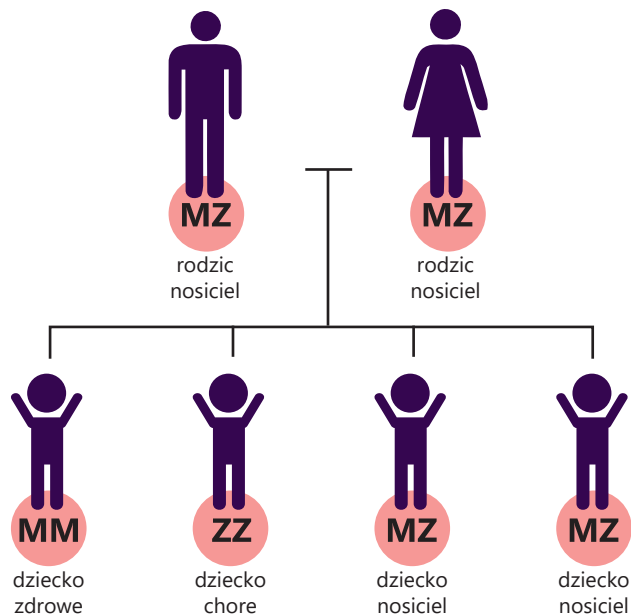

DZIEDZICZENIE CHOROBY

Niedobór A1AT jest chorobą genetyczną i powstaje w wyniku nieprawidłowości w genie SERPINA1. Choroba może wystąpić tylko u osób, które posiadają dwie „kopie” nieprawidłowego genu, odziedziczone po rodzicach. Dzieci takiej osoby będą nosicielami 1 kopii wadliwego genu lub będą chorować na niedobór A1AT, w zależności od genu od drugiego rodzica. Obecność tylko jednej nieprawidłowej „kopii” genu u nosicieli, mimo nieco obniżonej ilości alfa-1-antytrypsyny we krwi, nie grozi poważną chorobą płuc. Osoby te mogą jednak przekazać nieprawidłowy „gen” swoim dzieciom.

Najczęstszym problemem u osób z niedoborem A1AT jest przewlekła obturacyjna choroba płuc (w skrócie POChP). Uważa się, że rozpoznawalność niedoboru A1AT jest bardzo niska, i wynosi około 5%. Oznacza to, że większość osób cierpiących na tę chorobę nie ma świadomości, że mogłaby odnieść korzyści po zmianie trybu życia lub skorzystać z pomocy medycznej, co skutkowałoby u nich obniżeniem ryzyka zachorowania na choroby płuc.

UPROSZCZONY SCHEMAT DZIEDZICZENIA NIEDOBORU A1AT

Profilaktyka niedoboru A1AT polega przede wszystkim na unikaniu czynników szkodliwych dla płuc: zanieczyszczeń atmosferycznych, pyłów, dymów, toksycznych oparów, a w szczególności dymu tytoniowego.

PROFILAKTYKA

Jednym z czynników wpływających w sposób silnie negatywny na czynność płuc u pacjentów z niedoborem A1AT, w tym dzieci, stanowi narażenie na bierne palenie papierosów. Uważa się je za jeden z czynników mogących przyspieszać wystąpienie rozedmy u dzieci. Nikotynizm ma udowodniony szkodliwy wpływ na czas przeżycia chorych z niedoborem. Szacuje się, że skracają życie palących pacjentów o około 20 lat. Podstawowe znaczenie ma zatem wyeliminowanie dymu papierosowego z otoczenia chorego.

Należy także unikać czynników uszkadzających wątrobę, tj. alkoholu i zakażeń wirusami atakującymi wątrobę: HAV, HBV, HVB, HIV. Pomocny będzie tzw. zdrowy tryb życia, w tym umiarkowany wysiłek fizyczny. Poza obowiązkowymi szczepieniami ochronnymi u pacjentów z niedoborem A1AT istotne jest szczepienie przeciwko WZW typu A (tzw. żółtaczkę pokarmowej). Nie jest wymagana specjalna dieta. U dzieci z żółtaczką korzystna może być suplementacja witamin A, D, E i K.

Obecnie trwają zaawansowane prace nad nowymi terapiami, polegającymi między innymi na modyfikacjach genetycznych, prowadzących do produkcji przez organizm chorego prawidłowej A1AT. Na rezultaty tych prac trzeba jednak będzie jeszcze poczekać.

LECZENIE

Leczenie ma charakter objawowy i służy spowolnieniu tempa rozwoju choroby. Konieczne jest zaprzestanie palenia tytoniu, unikanie zanieczyszczonego środowiska oraz osób chorych na infekcje dróg oddechowych. Choroba płuc u osób dorosłych leczona jest podobnie jak astma lub POCHP (leki rozszerzające oskrzela, glikokortykosteroidy, tlenoterapia). W wybranych przypadkach istnieje możliwość dożylnego podawania białka A1AT pozyskanego z ludzkiego osocza (np. lek Prolastin produkcji Grifols), jednak ta kosztowna terapia nie jest w Polsce refundowana.

W sytuacjach krańcowej niewydolności płuc stosowana jest transplantacja tego narządu.

W przypadku choroby wątroby u dzieci i dorosłych stosuje się leki „osłaniające” wątrobę, kwas ursodeoksycholowy, wybrane witaminy. Nie ma jednak skutecznego leku hamującego postęp choroby. U pacjentów z marskością wątroby okresowo wykonuje się gastroscopię w celu oceny i leczenia żylaków przełyku. Jediną metodą trwale przywracającą prawidłowe stężenie alfa-1-antytrypsyny jest przeszczepienie wątroby, ze wszystkimi jego konsekwencjami w dalszym życiu. Przeszczepiona wątroba produkuje prawidłowo zbudowaną A1AT, a ponadto po transplantacji nie dochodzi do rozwoju rozedmy płuc.

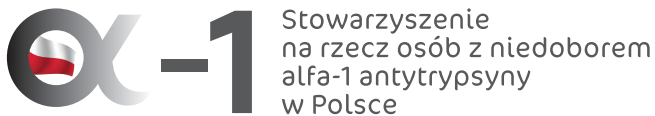
POMOC CHORYM

Na całym świecie pacjenci cierpiący na niedobór A1AT zraszają się w różnych organizacjach. Stowarzyszenie na rzecz osób z niedoborem alfa-1 antytrypsyny w Polsce z siedzibą w Warszawie powstało w 2016 r. Jego celami są:

- pomoc osobom chorym na niedobór A1AT, w szczególności dzieciom oraz wspieranie ich rodziców;
- pogłębianie wiedzy członków na temat etiologii i terapii niedoboru A1AT;
- wymiana doświadczeń między chorymi, ich bliskimi i lekarzami;
- wspieranie członków Stowarzyszenia w procesie leczenia;
- upowszechnianie wiedzy na temat niedoboru A1AT i metod terapii;
- propagowanie zdrowego i higienicznego trybu życia oraz profilaktyki chorób wątroby i płuc;
- inicjowanie zmian w prawie medycznym korzystnych dla pacjentów.

Jeżeli jesteś zainteresowany kontaktem ze Stowarzyszeniem:

- zapraszamy na naszego Facebooka
- odwiedź naszą stronę internetową www.a1at.wordpress.com
- śledź naszego Twittera @PolandAlpha
- lub napisz do nas na adres a1at@outlook.com

www.a1at.wordpress.com
a1at@outlook.com

Konsultacja merytoryczna:
dr n. med. Agnieszka Bakula,

Poradnia Chorób i Transplantacji Wątroby IP-CZD

Publikacja wydana dzięki wsparciu:

GRIFOLS